

Vijeće Europe

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET MIKULIĆ PROTIV HRVATSKE

(Zahtjev br. 53176/99)

PRESUDA

STRASBOURG

7. veljače 2002.

Ova će presuda postati konačnom pod okolnostima utvrđenim u članku 44., stavku 2. Konvencije. Ona može podlijegati uredničkoj reviziji.

U predmetu Mikulić protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući kao vijeće u sastavu:

- g. C. L. ROZAKIS, *predsjednik*
- g. F. TULKENS,
- g. P. LORENZEN,
- gđa N. VAJIĆ,
- g. E. LEVITS,
- g. A. KOVLER,
- g. V. ZAGREBELSKY, *suci*,
- i g. E. FRIBERGH, *tajnik Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost održanog 17. siječnja 2002.,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena 17. siječnja 2002. :

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 53176/99) protiv Republike Hrvatske kojeg je hrvatska državljanka gđica Montana Lorena Mikulić ("podnositeljica zahtjeva") podnijela Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Konvencija") dana 9. listopada 1999.

2. Podnositeljicu zahtjeva su na Sudu zastupali g. Hanžeković i g. Radaković, odvjetnici iz Zagreba. Hrvatsku Vladu ("Vlada") zastupala je njena zastupnica, gđa Lidija Lukina-Karajković.

3. Podnositeljica zahtjeva je posebno tvrdila da je postupak povodom njenog tužbenog zahtjeva za utvrđivanje očinstva trajao dulje od propisanog "razumnog roka", da je njeno pravo na poštivanje njenog privatnog i obiteljskog života povrijeđeno zbog prekomjerne duljine tog postupka i da nije imala djelotvorno pravno sredstvo niti za ubrzanje postupka niti za osiguravanje tuženikove nazočnosti pred sudom.

4. Zahtjev je dodijeljen Četvrtom odjelu Suda (pravilo 52., stavak 1. Poslovnika Suda). U okviru tog Odjela, vijeće koje je trebalo razmatrati predmet (članak 27., stavak 1. Konvencije) bilo je sastavljeno u skladu s pravilom 26., stavkom 1. Poslovnika Suda.

5. Odlukom od 7. prosinca 2000. (pravilo 54, stavak 4.), Sud je zahtjev proglasio djelomično dopuštenim.

6. I podnositeljica zahtjeva i Vlada podnijeli su očitovanja o osnovanosti zahtjeva (pravilo 59, stavak 1.). Sud je odlučio, nakon savjetovanja sa strankama, da nije potrebna rasprava o osnovanosti zahtjeva (pravilo 59., stavak 2., *in fine*). Svaka je stranka dostavila pisani odgovor na očitovanje druge stranke.

7. Dana 7. studenoga 2001. zahtjev je dodijeljen Prvom odjelu. U okviru tog odjela, vijeće koje je trebalo razmatrati predmet (članak 27., stavak 1. Konvencije) sastavljeno je u skladu s pravilom 26, stavkom 1. Poslovnika Suda.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

8. Podnositeljica zahtjeva je izvanbračno dijete rođeno 25. studenog 1996. godine. Dana 30. siječnja 1997. godine podnositeljica zahtjeva i njena majka pokrenule su pred Općinskim sudom u Zagrebu građanski postupak protiv H.P. za utvrđenje očinstva.

9. Na ročištu od 17. lipnja 1997. godine Općinski sud je donio presudu zbog izostanka protiv tuženika. Međutim, u "statusnim sporovima" donošenje takve presude izričito je zabranjeno Zakonom o braku i porodičnim odnosima (1977., 1980., 1982., 1984., 1987., 1989., 1990., 1992. i 1999.). Dana 1. srpnja 1997. godine tuženik je uložio žalbu protiv te presude.

10. Na ročištu od 6. listopada 1997. godine Općinski sud u Zagrebu ukinuo je svoju presudu. Sljedeće je ročište bilo zakazano za 9. prosinca 1997.

11. U međuvremenu je H.P. podnio prijedlog za izuzeće predsjednika vijeća, kojeg je predsjednik Općinskog suda u Zagrebu usvojio 27. siječnja 1998. godine. Slijedom toga, predmet je 23. veljače 1998. godine dodijeljen u rad drugom sucu.

12. Ročište zakazano za 18. lipnja 1998. godine odgođeno je zbog nedolaska punomoćnika H.P.-a.

13. Ročište zakazano za 14. srpnja 1998. odgođeno je jer je punomoćnik H.P.-a umro.

14. Na ročištu od 14. listopada 1998. godine novi punomoćnik H.P.-a tvrdio je da je u relevantno vrijeme majka podnositeljice zahtjeva, osim s H.P.-om, imala odnose i s drugim osobama (*exceptio plurium concubentium*) te predložio da sud pozove nekoliko svjedoka.

15. Na ročištu od 21. siječnja 1999. godine saslušana su samo dva svjedoka, dok drugi svjedoci nisu pristupili.

16. Na sljedećem ročištu od 18. ožujka 1999. godine sud je naredio provođenje analize krvi metodom DNA. Zakazan je pregled u mjerodavnoj klinici za 21. svibnja 1999., no H.P. nije došao.

17. Sljedeći pregled zakazan je za 18. lipnja 1999., no H.P. je obavijestio sud da će od 1. lipnja 1999. do 15. rujna 1999. biti odsutan.

18. Dana 19. srpnja 1999. sud je još jednom naredio pregled za analizu krvi koji je bio zakazan za 27. rujna 1999., no H.P. ponovno nije došao.

19. Dana 13. listopada 1999. sud je četvrti put naredio pregled koji je bio zakazan za 22. listopada 1999. godine, no H.P. je obavijestio sud da će tog dana biti odsutan.

20. Dana 28. studenog 1999. godine sud je peti put naredio pregled koji je bio zakazan za 6. prosinca 1999. godine, no H.P. opet nije došao.

21. Sljedeće ročište zakazano za 17. veljače 2000. godine odgođeno je budući da H.P. nije pristupio.

22. Na ročištu od 29. veljače 2000. godine sud je saslušao stranke i šesti put zakazao pregled za DNA testove za 25. travnja 2000. H.P. nije došao.

23. Sljedeće ročište zakazano za 5. lipnja 2000. odgođeno je. H.P. nije pristupio.

24. Dana 12. srpnja 2000. godine sud je zaključio raspravu.

25. Dana 3. listopada 2000. punomoćnik podnositeljice zahtjeva primio je presudu Općinskog suda od 12. srpnja 2000. kojom se utvrđuje očinstvo tuženika i podnositeljici zahtjeva dosuđuje uzdržavanje. Prvostupanjski sud je utvrdio da činjenica što je tuženik izbjegavao DNA testove išla u prilog tužbenom zahtjevu podnositeljice zahtjeva. Dana 27. studenog 2000. H.P. je uložio žalbu protiv te presude.

26. Dana 3. travnja 2001. Županijski sud u Zagrebu ukinuo je prvostupanjsku presudu i predmet vratio na ponovni postupak. Žalbeni sud je utvrdio kako prvostupanjskom presudom nisu utvrđeni sve relevantni dokazi i kako se očinstvo H.P.-a nije moglo utvrditi prvenstveno zbog njegovog izbjegavanja DNA testova. Taj je sud prvostupanjskom sudu naredio da sasluša nekoliko svjedoka koji su, prema tvrdnjama H.P.-a, tijekom kritičnog razdoblja imali intimne odnose s majkom podnositeljice zahtjeva.

27. Dana 15. svibnja i 13. srpnja 2001. podnositeljica zahtjeva je od predsjednika Vrhovnog suda zatražila da ubrza postupak.

28. Ročišta zakazana za 26. srpnja i 30. kolovoza 2001. na Općinskom sudu u Zagrebu odgođena su jer H.P. i njegov punomoćnik nisu pristupili.

29. Na ročištu od 27. rujna 2001. punomoćnik H.P.-a optužio je predsjednika vijeća za pristranost.

30. Dana 19. studenoga 2001. prvostupanjski je sud zaključio raspravu i donio presudu kojom je utvrdio tuženikovo očinstvo i podnositeljici zahtjeva dosudio uzdržavanje. Sud je utvrdio da je izbjegavanje DNA testova od strane H.P.-a potkrijepilo iskaz majke podnositeljice zahtjeva da je H.P. otac podnositeljice zahtjeva.

31. Dana 7. prosinca 2001. podnositeljica zahtjeva je uložila žalbu protiv prvostupanjske presude, prigovarajući iznosu uzdržavanja koje joj je H.P. trebao plaćati. I H.P. se žalio protiv presude.

32. Čini se da je trenutno postupak u tijeku pred žalbenim sudom.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO

33. Članak 8. Zakona o parničnom postupku (*Narodne novine*, br. 53/1991, 91/1992 i 112/1999) predviđa da sudovi u građanskim predmetima odlučuju prema svom uvjerenju nakon brižljive ocjene svakog dokaza zasebno i svih dokaza zajedno, te uzimajući u obzir rezultate cjelokupnog postupka.

34. Članak 59., stavak 4. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu (koji je stupio na snagu 24. rujna 1999. - u daljnjem tekstu "Ustavni zakon o Ustavnom sudu") glasi kako slijedi¹:

"Ustavni sud iznimno može ispitati ustavnu tužbu prije nego budu iscrpljena druga dostupna pravna sredstva, ako je uvjeren da pobijani akt, ili nedonošenje tog akta u razumnom roku, grubo krši ustavna prava i slobode stranke i da bi, ako ne djeluje, stranka bila izložena riziku nastupa ozbiljnih i nepopravljivih posljedica."

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6., STAVKA 1., KONVENCIJE

35. Podnositeljica zahtjeva prigovara da postupci radi utvrđivanja očinstva H.P.-a nisu okončani u razumnom roku kako propisuje članak 6., stavka 1. Konvencije, čiji mjerodavni dio glasi kako slijedi:

"Radi utvrđivanja svojih prava i obaveza građanske naravi..., svatko ima pravo da...sud...u razumnom roku ispita njegov slučaj"

A. Razdoblje koje treba uzeti u obzir

36. Sud primjećuje da je postupak započeo 30. siječnja 1997., kad je podnositeljica zahtjeva podnijela Općinskom sudu u Zagrebu građansku tužbu radi utvrđivanja očinstva H.P.-a. Međutim, razdoblje koje spada u nadležnost Suda nije počelo na taj datum, već 6. studenoga 1997., kada je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku (vidi presudu u predmetu *Foti and Others v. Italy* od 10. prosinca 1982., Serija A br. 56, str. 18, stavak 53.). Postupak je trenutno u tijeku pred žalbenim sudom. Dakle, on do sada traje oko pet godina, od kojih četiri godine i dva mjeseca spadaju u razdoblje koje Sud treba ispitivati.

37. Sud nadalje primjećuje da je, u svrhu utvrđivanja razumnosti duljine vremenskog razdoblja u pitanju, potrebno uzeti u obzir i stanje predmeta na dan 5. studenoga 1997. (vidi među drugim izvorima prava, presudu u predmetu *Styranowski v. Poland* od 30. listopada 1998., *Reports of Judgements and Decisions* 1998-VIII). U vezi s tim, Sud primjećuje da je, u trenutku stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Hrvatsku, postupak trajao devet mjeseci.

B. Primjenjivi kriteriji

38. Sud ponavlja da se razumnost duljine postupka mora ocijeniti u svjetlu okolnosti predmeta i imajući na umu kriterije utvrđene njegovom sudskom praksom, i to osobito složenost predmeta, ponašanje podnositeljice zahtjeva i nadležnih vlasti, kao i važnost onoga što se za podnositeljicu zahtjeva dovodi u pitanje u sporu. (vidi nedavne izvore prava, *Humen*

¹ Prijevod s engleskog. Izvorni tekst članka 59., stavak 4. glasi:

"Ustavni sud iznimno može pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije negoli je iscrpljen pravni put ako utvrdi da je potpuno razvidno da se pobijanim aktom, odnosno nedonošenjem akta u razumnom roku grubo vrijeđaju ustavna prava ili slobode i da bi nepokretanjem postupka za podnositelja tužbe mogle nastupiti teške i nepopravljive posljedice."

v. *Poland*. [GC], br. 26614/95, stavak 60., 15. listopada 1999., neobjavljeno, *Horvat v. Croatia*, br. 51585/99, stavak 52., 26. srpnja 2001., koja će biti objavljena u službenim izvješćima Suda).

C. Tvrdnje stranaka

39. Vlada je tvrdila da postupci u obiteljskim sporovima zahtijevaju posebnu hitnost. Međutim, takvi su postupci osjetljive naravi zbog odnosa među uključenim strankama. Jedno od načela građanskog postupka je to da sudovi imaju diskreciono pravo ocijeniti sve relevantne dokaze i donijeti svoj zaključak o činjeničnom stanju predmeta. U vezi s time, Vlada je navela da je u ovom predmetu sud ocijenio činjenice na temelju dokaza koje su iznijele stranke.

40. Što se tiče ponašanja podnositeljice zahtjeva, Vlada je navela da je ona pridonijela duljini postupka jer, iako je u svom početnom tužbenom zahtjevu od suda tražila da se izvrši medicinsko vještačenje i analiza krvi, ona konkretno nije zahtijevala provođenje DNA testova sve dok postupak nije trajao deset mjeseci. Osim toga, dodatne dokaze nije podnijela do veljače 2000.

41. Podnositeljica zahtjeva je osporila Vladine tvrdnje i ustvrdila da je u svom početnom tužbenom zahtjevu predložila provođenje analize krvi, a da su DNA testovi dio takve analize.

42. Što se tiče ponašanja sudova, Vlada je tvrdila da je sudovima bilo onemogućeno brzo postupati u predmetu zbog ponašanja tuženika koji je u više navrata ignorirao zakazana DNA testiranja i nije pristupao na sudska ročišta.

43. Podnositeljica zahtjeva je tvrdila kako je dužnost suda bila osigurati da tuženik postupi po njegovim nalogima. Ona je nadalje tvrdila da je sud donio presudu zbog izostanka, protivno odredbama koje uređuju sporove radi utvrđivanja očinstva, te je tako prouzročio odugovlačenje postupka, čime je tuženiku bilo omogućeno da zahtijeva izuzeće predsjednika vijeća. Osam je mjeseci bilo prošlo od donošenja presude do datuma kad je presuda bila ukinuta i predmet dodijeljen drugom sucu.

D. Ocjena Suda

44. Sud ponavlja da je posebna revnost potrebna u predmetima koji se odnose na građanski status i poslovnu sposobnost (vidi presudu u predmetu *Bock v. Germany* od 29. ožujka 1989., Serija A br. 150, str. 18, stavak 49.). S obzirom na ono što se za podnositeljicu zahtjeva dovodi u pitanje u ovom predmetu, to jest, njeno pravo da se utvrdi ili ospori očinstvo, te da se tako ukloni njena neizvjesnost u pogledu identiteta njenog biološkog oca, Sud smatra da su nadležne nacionalne vlasti trebale, u skladu sa člankom 6., stavkom 1., postupati s osobitom revnošću kako bi osigurale napredovanje postupka.

45. Sud primjećuje da je u razdoblju koje se uzima u obzir postupak već ukupno trajao oko četiri godine pred prvostupanjskim sudom, a oko četiri mjeseca pred žalbenim sudom. Prvostupanjski sud je zakazao 15 ročišta, od kojih je šest odgođeno zbog nedolaska tuženika. Niti jedno jedino ročište nije bilo odgođeno zbog ponašanja podnositeljice zahtjeva.

Prvostupanjski sud je zakazao šest DNA testiranja, a tuženik nije došao niti na jedno od tih testiranja. Što se tiče Vladine tvrdnje da je prvostupanjski sud bio ometan u napredovanju s postupkom jer tuženik nije postupao prema sudskim naredbama za pristupanje ročištu i DNA testiranjima, Sud ponavlja da je dužnost država ugovornica organizirati svoje pravne sustave na takav način da njihovi sudovi mogu svakome jamčiti pravo na donošenje konačne odluke o sporovima koji se odnose na građanska prava i obveze u razumnom roku (vidi, među drugim izvorima prava, *G. H. v. Austria*, br. 31266/96, stavak 20., 3. listopada 2000., neobjavljeno).

46. U svjetlu kriterija utvrđenih u svojoj sudskoj praksi i imajući na umu sve okolnosti predmeta, Sud smatra da duljina postupka koji još traje, a koja duljina je predmet prigovora, nije u skladu sa zahtjevom razumnog roka. Stoga je došlo do povrede članka 6., stavka 1. Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 8. KONVENCIJE

47. Podnositeljica zahtjeva je nadalje prigovarala da je povrijeđeno njeno pravo na poštivanje njenog privatnog i obiteljskog života jer su domaći sudovi bili neučinkoviti u odlučivanju o njenom tužbenom zahtjevu za utvrđenje očinstva, te su je ostavili u neizvjesnosti u pogledu njenog osobnog identiteta. Ona se pozivala na članak 8. Konvencije koji glasi:

"1. Svatko ima pravo na poštivanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprečavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih."

A. Primjenjivost članka 8.

48. Vlada je navela da duljina postupka za utvrđenje očinstva ne spada u domašaj članka 8. Konvencije. Tvrdila je da u ovom predmetu H.P. nije iskazao spremnost utvrditi ikakvu vrstu obiteljske veze s podnositeljicom zahtjeva.

49. Podnositeljica zahtjeva je tvrdila da je držana u stanju produljene neizvjesnosti u pogledu svoga osobnog identiteta zbog neučinkovitosti domaćih sudova. Da je sud promptno odlučio o njenom predmetu, njeni bi odnosi s ocem možda bili uspostavljeni u ranijoj fazi njenog života.

50. Sud mora odrediti spada li pravo koje traži podnositeljica zahtjeva u domašaj pojma "poštivanje privatnog i obiteljskog života" utvrđenog u članku 8. Konvencije.

51. Što se tiče postupka za utvrđenje očinstva, Sud je u brojnim prigodama smatrao da takvi postupci spadaju u domašaj članka 8. (vidi, na primjer presudu u predmetu *Rasmussen v. Denmark* od 28. studenoga 1984., Serija A br. 87, str. 13, stavak 33. i presudu u predmetu *Keegan v. Ireland* od 26. svibnja 1994., Serija A br. 290, str. 18, stavak 45.). U vezi s time, Sud smatra kako pojam "obiteljskog života" iz članka 8. nije isključivo ograničen na odnose koji se temelje na braku, već može obuhvatiti i druge *de facto* "obiteljske veze" kad je u dovoljnoj mjeri prisutna stalnost (vidi, na primjer, presudu u predmetu *Kroon and Others v. the Netherlands* od 27. listopada 1994., Serija A br. 297-C, str. 55-56, stavak 30.).

52. Ovaj se predmet razlikuje od naprijed spomenutih predmeta za utvrđenje očinstva u tome što nije uspostavljena nikakva obiteljska veza između podnositeljice zahtjeva i njenog navodnog oca. Sud, međutim, ponavlja da članak 8. sa svoje strane ne štiti samo "obiteljski", već i "privatni" život.

53. Prema mišljenju Suda, privatni život podrazumijeva tjelesni i psihički integritet osobe, te ponekad može obuhvatiti vidove tjelesnog i društvenog identiteta pojedinca. Poštivanje "privatnog života" mora također u određenoj mjeri obuhvatiti pravo na uspostavljanje odnosa s drugim ljudskim bićima (vidi, *mutatis mutandis*, presudu u predmetu *Niemietz v. Germany* od 16. prosinca 1992., Serija A br. 251-B, str. 33, stavak 29.).

Osim toga, čini se da nema načelnog razloga zbog kojeg bi pojam "privatni život" trebalo tumačiti kao da isključuje odlučivanje o pravnom odnosu između izvanbračnog djeteta i njenog biološkog oca.

54. Sud smatra da poštivanje privatnog života zahtijeva da svatko bude u mogućnosti utvrditi pojedinosti o svom identitetu kao pojedinačnom ljudskom biću, te da je pravo pojedinca na takve informacije važno zbog svojih formativnih implikacija za njegovu ili njenu osobnost (vidi presudu u predmetu *Gaskin v. the United Kingdom* od 7. srpnja 1989., Serija A br. 159, str. 16., stavak 39).

55. U ovom predmetu podnositeljica zahtjeva je izvanbračno dijete koje u sudskom postupku nastoji utvrditi tko je njezin biološki otac. Postupak za utvrđenje očinstva kojeg je ona pokrenula ima za cilj odrediti njen pravni odnos s H.P.-om kroz utvrđivanje biološke istine. Dakle, postoji izravna veza između utvrđivanja očinstva i privatnog života podnositeljice zahtjeva.

Činjenično stanje predmeta, stoga, spada u domašaj članka 8.

B. Poštivanje članka 8.

56. Podnositeljica zahtjeva zapravo nije tvrdila da bi se država trebala suzdržati od djelovanja, već da bi trebala poduzeti korake radi osiguravanja odgovarajućih mjera, u kontekstu spora za utvrđenje očinstva, kako bi se učinkovito riješila njena neizvjesnost u pogledu njenog osobnog identiteta. Dakle, podnositeljica zahtjeva je, u biti, prigovarala ne zbog djelovanja, već zbog nedjelovanja države.

57. Sud ponavlja da članak 8., iako je njegova bitna namjera pojedinca zaštititi od arbitrarnog uplitanja od strane javnih vlasti, nije tu samo kako bi prisilio državu da se suzdrži od takvog uplitanja: osim ove negativne obveze, mogu postojati i pozitivne obveze inherentne djelotvornom poštivanju prava na privatni i obiteljski život. Te obveze mogu podrazumijevati usvajanje mjera namijenjenih osiguravanju poštivanja privatnog života čak i u sferi odnosa između pojedinaca (vidi presudu u predmetu *X. and Y. v. the Netherlands* od 26. ožujka 1985., Serija A br. 91, str. 11, stavak 23. i presudu u predmetu *Botta v. Italy* od 24. veljače 1998., *Reports* 1998-I, str. 422, stavak 33.).

58. Međutim, granice između pozitivnih i negativnih obveza države na temelju članka 8. nije lako precizno definirati. No, primjenjiva načela ipak su slična. Pri utvrđivanju postoji li takva obveza ili ne postoji, potrebno je uzeti u obzir pravičnu ravnotežu koju treba uspostaviti između općih interesa i interesa pojedinca, a u oba konteksta država uživa određenu slobodu

procjene (vidi, na primjer, presudu u predmetu *Keegan v. Ireland* od 26. svibnja 1994., Serija A. br. 290, str. 19, stavak 49., te predmet *M.B. v. the United Kingdom*, zahtjev br. 22920/93, Odluka Komisije od 6. travnja 1994., *Decisions and Reports [DC]*, 77-A, str. 116).

59. Sud ponavlja da njegova zadaća nije zamijeniti nadležne hrvatske vlasti u određivanju najprimjerenijih načina za utvrđenje očinstva u sudskom postupku u Hrvatskoj, već preispitati, na temelju Konvencije, odluke koje su te vlasti donijele u vršenju svojih ovlasti procjenjivanja. Sud će stoga ispitati je li Hrvatska, prilikom rješavanja zahtjeva za utvrđenje očinstva podnositeljice zahtjeva, prekršila svoju pozitivnu obvezu iz članka 8. Konvencije (vidi, na primjer, presudu u predmetu *Hokkanen v. Finland* od 23. rujna 1994., Serija A br. 299-A, str. 20, stavak 55; te, *mutatis mutandis*, presudu u predmetu *Handyside v. the United Kingdom* od 7. prosinca 1976., Serija A br. 24. str. 23, stavak 49.).

60. U ovom je predmetu sudski postupak pred građanskim sudom jedini način na koji podnositeljica zahtjeva može utvrditi je li ili nije H.P. njen biološki otac, jer H.P. niječe očinstvo.

61. Sud s tim u vezi primjećuje kako prema domaćem pravu ne postoje mjere kojima bi se H.P. prisilio da poštuje naredbu prvostupanjskog suda da se izvrši DNA testiranje. Ne postoji niti bilo kakva izravna odredba koja bi uređivala posljedice takvog nepoštivanja. Istina je, međutim, da sudovi u građanskom postupku, prema članku 8. Zakona o parničnom postupku, moraju donijeti presudu prema svom vlastitom uvjerenju nakon ocjene svakog dokaza zasebno i svih dokaza zajedno. Sudovi su, u tom pogledu, slobodni donositi zaključke uzimajući u obzir činjenicu da neka stranka ometa utvrđivanje određenih činjenica.

62. Nakon tri i pol godine, tijekom kojih H.P. nije došao na šest DNA testiranja, prvostupanjski je sud zaključio da je H.P. uistinu otac podnositeljice zahtjeva. Svoj je zaključak temeljio na iskazu majke podnositeljice zahtjeva, te na činjenici da je H.P. izbjegavao DNA testove. Žalbeni je sud, s druge strane, utvrdio da su ti dokazi nedovoljni za utvrđivanje njegovog očinstva. U vezi s time, Sud primjećuje da jedna postupovna odredba opće naravi, kojom se sudu daje diskrecijska ovlast da ocijeni dokaze, ne predstavlja sama po sebi dovoljno i odgovarajuće sredstvo za utvrđivanje očinstva u slučajevima kada navodni otac izbjegava sudsku naredbu da se izvrše DNA testiranja.

63. Osim toga, prvostupanjski je sud bio neučinkovit u rješavanju pitanja očinstva putem ocjene drugih relevantnih dokaza. Vlada je tvrdila da je to bilo zbog odbijanja H.P.-a da surađuje u postupku. Međutim, čini se da sud nije mogao pronaći odgovarajuće postupovno sredstvo kako bi H.P.-u onemogućio ometanje postupka.

64. Prema mišljenju Suda, osobe u situaciji podnositeljice zahtjeva imaju vitalan interes, koji je zaštićen Konvencijom, primiti informacije potrebne kako bi se otkrila istina o nekom važnom vidu njihovog osobnog identiteta. S druge strane, potrebno je imati na umu da zaštita trećih osoba može spriječiti da te treće osobe budu prisiljene staviti se na raspolaganje za medicinsko testiranje bilo koje vrste, uključujući i DNA testiranje.

Države stranke Konvencije imaju različita rješenja problema koji se javlja kad navodni otac odbije postupati prema sudskim naredbama da se podvrgne testovima koji su potrebni kako bi se utvrdile činjenice. U nekim državama, sudovi mogu dotičnoj osobi izreći novčanu ili zatvorsku kaznu. U drugima nepostupanje prema sudskoj naredbi može stvoriti

presumpciju očinstva odnosno predstavljati nepoštivanje suda koje za sobom može povlačiti kazneni progon.

Sustav poput hrvatskog, koji nema sredstva kojima bi se navodni otac prisilio da postupi prema naredbi suda za izvršenje DNA testiranja, može se u načelu smatrati usklađenim s obvezama iz članka 8., uzimajući u obzir slobodu procjene države. Sud, međutim, smatra da se u ovakvom sustavu, u slučaju kad se očinstvo ne može utvrditi putem DNA testiranja, moraju osigurati interesi pojedinca koji traži utvrđivanje očinstva. Nepostojanje ikakve postupovne mjere kojom bi se navodnog oca prisililo da postupi po sudskoj naredbi u skladu je s načelom proporcionalnosti jedino ako je osigurano alternativno sredstvo pomoću kojeg se neovisnom tijelu omogućuje da očinstvo utvrdi brzo. U ovom predmetu takav postupak podnositeljici zahtjeva nije bio na raspolaganju (vidi, *mutatis mutandis*, naprijed spomenutu presudu u predmetu *Gaskin*, str. 20, stavak 49.).

65. Nadalje, prilikom odlučivanja o zahtjevu za utvrđivanjem očinstva sudovi trebaju uzeti u obzir temeljno načelo interesa djeteta. Sud nalazi da se postojećim postupkom ne uspostavlja pravična ravnoteža između prava podnositeljice zahtjeva da se bez nepotrebnog odugovlačenja otkloni njena neizvjesnost u pogledu njenog osobnog identiteta i prava njenog navodnog oca da se ne podvrgne DNA testovima, te smatra da zaštita uključenih interesa nije razmjerna.

66. Neučinkovitost sudova je stoga podnositeljicu zahtjeva dovela u stanje produljene neizvjesnosti u pogledu njenog osobnog identiteta. Hrvatske vlasti su, dakle, podnositeljici zahtjeva propustile osigurati "poštivanje" njenog privatnog života na što ima pravo na temelju Konvencije.

Stoga je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

III. NAVODNA POVREDA ČLANKA 13. KONVENCIJE

67. Podnositeljica zahtjeva također navodi da nije imala na raspolaganju djelotvorno pravno sredstvo za pokretanje pitanja prekomjernog trajanja postupka u svom predmetu. Nadalje, domaći pravni sustav nije osiguravao nikakvu mjeru kojom bi tuženike u sporovima za utvrđenje očinstva obvezao da postupe po naredbi suda kojom je određeno DNA testiranje. Prema njenom mišljenju, zbog toga je došlo do povrede članka 13., Konvencije kojim se predviđa sljedeće:

“Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.”

68. Vlada poziva Sud da ovaj dio zahtjeva proglasi očito neosnovanim. Vlada navodi da je podnositeljica zahtjeva imala na raspolaganju mogućnost podnošenja zahtjeva na temelju članka 59., stavka 4. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu. Prema mišljenju Vlade, ta je mogućnost predstavljala djelotvorno pravno sredstvo u odnosu na duljinu postupka u predmetu podnositeljice zahtjeva.

69. Sud primjećuje da prigovor podnositeljice zahtjeva na temelju članka 13. Konvencije ima dva vida. Kao prvo, ona je prigovarala da nema na raspolaganju djelotvoran pravni lijek u odnosu na duljinu postupka.

70. U vezi s time, Sud primjećuje da je u predmetu Horvat utvrdio kako članak 59., stavak 4. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu ne predstavlja djelotvorni pravni lijek u odnosu na duljinu građanskog postupka (gore navedeni predmet *Horvat v. Croatia*, stavak 65.).

71. Slično tome, Sud nalazi da je u ovom predmetu došlo do povrede članka 13. Konvencije jer podnositeljica zahtjeva nema na raspolaganju domaće pravno sredstvo kojim bi mogla ostvariti svoje pravo na "ispitivanje slučaja u razumnom roku", kao što je zajamčeno člankom 6., stavkom 1. Konvencije.

72. Što se tiče njenog drugog prigovora na temelju članku 13., podnositeljica zahtjeva je navela da u domaćem pravu ne postoje mjere kojima bi se u postupcima za utvrđenje očinstva osigurala nazočnost tuženika pred sudom.

73. Sud je taj vid već uzeo u obzir u svojim razmatranjima prema članku 8. Konvencije. Imajući na umu njegove nalaze u odnosu na članak 8. (vidi stavke 57.-66. ove presude), Sud ne nalazi potrebnim ispitivati isto pitanje i prema članku 13. Konvencije.

IV. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

74. Članak 41. Konvencije predviđa sljedeće:

"Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije ili dodatnih protokola, a unutarnje pravo visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci."

A. Odšteta

75. Podnositeljica zahtjeva tražila je da joj se dodijeli 3.000.000 njemačkih maraka (DM) kao naknadu za boli koje je trpjela zbog povreda Konvencije.

76. Vlada je od Suda zatražila da ocijeni iznos pravedne naknade koja bi se dodijelila na temelju njegove sudske prakse u građanskim predmetima u kojima je bila potrebna uobičajena revnost.

77. Sud prihvaća da je podnositeljica zahtjeva pretrpjela štetu nematerijalne naravi zbog duljine postupka. Nadalje, Sud je utvrdio da je podnositeljica zahtjeva bila žrtva postupovnih manjkavosti u dotičnom postupku, s time da je ovaj vid blisko povezan s propustom države poštivati svoju pozitivnu obvezu koja se odnosi na pravo na poštivanje privatnog života.

78. Sud stoga zaključuje da je podnositeljica zahtjeva pretrpjela izvjesnu nematerijalnu štetu koja nije dovoljno nadoknađena utvrđenjem da je došlo do povrede Konvencije. Temeljeći svoju ocjenu na pravičnoj osnovi, kako zahtjeva članak 41., Sud podnositeljici zahtjeva dodjeljuje 7.000 eura (EUR).

B. Troškovi i izdaci

79. Podnositeljica zahtjeva, koja je primila pravnu pomoć Vijeća Europe u vezi s pripremom svog predmeta, nije tražila da joj se naknade troškovi i izdaci. Prema tome, Sud smatra da se s ovog naslova ne treba dosuditi nikakav iznos.

C. Zatezna kamata

80. Prema informacijama koje ima Sud, zakonska kamatna stopa koja se u Hrvatskoj primjenjuje na dan donošenja ove presude iznosi 18% godišnje.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Smatra* da je došlo do povrede članka 6., stavka 1. Konvencije;
2. *Smatra* da je došlo do povrede članka 8. Konvencije;
3. *Smatra* da je došlo do povrede članka 13. Konvencije u odnosu na prigovor na temelju članka 6., stavka 1 Konvencije;
4. *Smatra* da nije potrebno ispitivati prigovor na temelju članka 13. Konvencije u odnosu na članak 8. Konvencije.
4. *Smatra*
 - (a) da tužena država treba, u roku od tri mjeseca od dana kada presuda postane konačna u skladu sa člankom 44., stavkom 2. Konvencije, podnositeljici zahtjeva isplatiti 7.000 eura (sedam tisuća eura) u odnosu na nematerijalnu štetu u protuvrijednosti hrvatskih kuna prema tečaju koji bude važio na dan namirenja, zajedno sa svim pristojbama koje eventualno budu zaračunate.
 - (b) da se nakon proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja plaća obična kamata prema godišnjoj stopi od 18%
5. *Odbacuje* ostatak zahtjeva podnositeljice zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskom i upućeno u pisanom obliku dana 7. veljače 2001. u skladu s pravilom 77., stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Erik FRIBERGH
Tajnik

Christos L. ROZAKIS
Predsjednik